

Л. Р. Воляк,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри статистики та економічного аналізу,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7792-8729>*

Ю. В. Негода,

*д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9714-5438>*

І. І. Долженко,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3834-1789>*

М. В. Клименко,

*PhD, старший викладач кафедри фінансів, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6481-9945>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.21.92

ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАКТИКИ ВИКОРИСТАННЯ ПОДАТКОВИХ МЕХАНІЗМІВ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У ІННОВАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

L. Voliak,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Statistics
and Economic Analysis, National University of Life and Environmental Science of Ukraine
Y. Nehoda,*

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,
National University of Life and Environmental Science of Ukraine*

I. Dolzhenko,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
National University of Life and Environmental Science of Ukraine*

M. Klymenko,

*PhD in Economics, Senior Lecture of the Department of Finance, National University
of Life and Environmental Science of Ukraine*

STUDY OF EUROPEAN PRACTICE IN USING TAX MECHANISMS TO STIMULATE INVESTMENT IN INNOVATION ACTIVITIES

У статті аналізуються податкові стимули як важливий інструмент державної політики для підтримки інноваційної діяльності в країнах Європейського Союзу. Прихильники податкових пільг вважають, що вони можуть знизити витрати на НДДКР і, таким чином, підвищити конкурентоспроможність інноваційних фірм. Водночас, критики зауважують, що податкові пільги можуть бути неефективними, а їхній вплив на інвестиції не завжди є суттєвим.

Розглянуто два основні типи податкових стимулів: прямі та непрямі. Прямі стимули, такі як звільнення та зниження податків, забезпечують безпосередню фінансову підтримку підприємствам, але можуть виявитися неефективними в умовах невизначеності. Непрямі стимули, зокрема, вирахування з прибутку до оподатковування та прискорена амортизація, пропонують більшу гнучкість і можуть стимулювати інвестиції ще до здійснення витрат.

Порівняльний аналіз моделей інноваційної політики вказує на наявність централізованих і децентралізованих підходів, що дозволяє країнам адаптувати свої стратегії відповідно до специфіки економіки та потреб інноваційного розвитку

Дослідження вказує на те, що податкові пільги можуть суттєво підвищити рівень корпоративних витрат на НДДКР, проте існують також і ризики, такі як можливість витіснення приватних інвестицій. Аналіз національних політик держав-членів ЄС показує, що оптимальне поєднання прямих і непрямих заходів є ключовим для досягнення високих результатів у сфері інновацій. В цілому, ефективне використання податкових стимулів може суттєво підвищити конкурентоспроможність підприємств та сприяти сталому розвитку економіки країн Європейського Союзу.

The article analyzes tax incentives as an important tool of state policy to support innovative activities in European Union countries. Proponents of tax benefits believe that they can reduce R&D costs and thereby enhance the competitiveness of innovative firms. At the same time, critics note that tax incentives may be ineffective, and their impact on investments is not always significant.

Two main types of tax incentives are examined: direct and indirect. Direct incentives, such as exemptions and tax reductions, provide immediate financial support to businesses but may prove ineffective in uncertain conditions. Indirect incentives, including deductions from taxable profits and accelerated depreciation, offer greater flexibility and can stimulate investments even before expenses are incurred.

A comparative analysis of innovation policy models indicates the presence of centralized and decentralized approaches, allowing countries to adapt their strategies according to the specifics of their economies and the needs of innovative development. This adaptability in policy mechanisms highlights how each country uniquely balances its fiscal support to foster sustainable growth, reflecting regional disparities in innovation levels and financial capacity.

The research suggests that tax benefits can significantly increase the level of corporate spending on R&D; however, there are also risks, such as the potential crowding out of private investment. An analysis of the national policies of member states shows that an optimal combination of direct and indirect measures is key to achieving high results in innovation.

Furthermore, the effectiveness of these incentives depends on aligning them with broader economic objectives, ensuring that they not only stimulate immediate R&D investment but also create a conducive environment for continuous innovation. Overall, the effective use of tax incentives can significantly enhance the competitiveness of enterprises and contribute to the sustainable development of the EU economy.

Ключові слова: податкові пільги, інвестиції, інноваційна діяльність, фінансові ресурси, аналіз, НДДКР, Європейський Союз.

Keywords: tax incentives, investments, innovative activities, financial resources, analysis, R&D, European Union.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В процесі глобалізації інновації виступають ключовим фактором розвитку суб'єктів господарювання та запорукою підвищення їх конкурентоспроможності. Аналіз світового досвіду свідчить про те, що акцент на інновації полегшує адаптацію до змін умов господарювання, а також сприяє ефективному плануванню господарської діяльності та прийняттю управлінських рішень.

Для вітчизняних підприємств, які функціонують в умовах невизначеності та поступово втрачають свої ринкові позиції, є актуальним перехід на інноваційний шлях розвитку, що забезпечується шляхом впровадження новітніх технологій, створення продуктів, а також впровадження організаційних та управлінських новацій. Згідно з даними звіту WEF "The Future of Growth 2024", показники ВВП різних країн напряму залежать від того, наскільки інноваційними є їхні економіки [25].

Рівень інвестиційної активності суб'єктів господарювання є тим домінантним чинником, який зумовлює по-

тенціал інноваційного розвитку і конкурентоспроможності бізнесу, можливості виходу на світові ринки, вирішення питання підвищення рівня добробуту населення країни та відродження територій. Країни з високим рівнем інноваційності інвестують значні ресурси у дослідження, розробки, освіту та науку. Це сприяє розвитку високотехнологічних індустрій, які виробляють товари та послуги з високою доданою вартістю. Якщо продаж сировини проносить обмежений заробіток, то готова продукція, вироблена завдяки інноваційним технологіям, здатна збільшити дохідність у десятки разів.

Однією з ключових умов успішного переходу на інноваційний шлях розвитку є активна державна підтримка інноваційної діяльності. Державна політика відіграє важливу роль у створенні сприятливих умов для розвитку інновацій, надаючи фінансові ресурси, законодавчу базу та інфраструктуру. Ефективне поєднання приватних інвестицій з державною підтримкою дозволяє значно підвищити рівень інноваційності економіки, стимулюючи наукові дослідження, розвиток технологій та впровадження нових рішень у виробництві.

Важливим аспектом державної підтримки є стимулювання підприємств до участі в інноваційних проектах через механізми податкових пільг, грантів та субсидій. Крім того, держава може забезпечувати розвиток інноваційної інфраструктури, включаючи технопарки, інкубатори та наукові центри, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки на глобальному ринку.

Податкове стимулювання є однією з найбільш ефективних форм державної підтримки підприємств у сфері інновацій, що сприяє як сталому розвитку країни так і зміцненню конкурентних переваг підприємств.

Тому актуальним завданням є обґрунтування ефективних податкових механізмів стимулювання залучення інвестиційних потоків у інноваційну діяльність як механізму підвищення виробництва конкурентоспроможної продукції.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Перехід до інноваційного типу розвитку нерозривно пов'язаний з пошуком джерел для його фінансування. Відповідно це вимагає підвищення ефективності використання фінансових важелів державою та створення умов для впровадження інновацій. В теперішній час цифрових трансформацій економічне зростання країн ще більше залежить від рівня розвитку інноваційної сфери, що потребує відповідного технічного, технологічного, наукового та кадрового забезпечення, запровадження нових інноваційних проєктів і відповідного захисту наукової, інноваційної, інтелектуальної та інформаційної власності.

Питання розвитку інноваційної діяльності та аналізу досвіду щодо стимулювання інноваційних процесів досліджують багато учених. Серед іноземних науковців слід виділити Дж. Адаїра, Р. Дюваля, Дж. Хонга, Я. Таймера тощо. Акцент в їх працях зроблений на дослідженні сучасних світових тенденцій інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Серед українських науковців питаннями інституційних аспектів інноваційної діяльності, її економічної ефективності та перспективами

розвитку в Україні займалися І. Карпунь, А. Маноїленко, Н. Михайленко, А. Силка, Ю. Терешко, Ю. Шипуліна та інші.

Досвід фінансового регулювання інноваційних процесів розкритий в працях І. Алексєєва, В. Вакіма, Г. Гольдштейн, В. Гейця, Р. Дулатова, Р. Желізняк, М. Крупка, Г. Менш, В. Осецького, Л. Федулової С. Циганова, А. Чухно тощо. Вплив розподілу прибутку, зокрема окремих видів податків, на інноваційні програми й проєкти досліджено у працях В. Вишневського, О. Данілова, Ю. Іванова. Взаємовплив податкової та інноваційної політики вивчали О. Десятнюк, А. Крисоватий, С. Юрій тощо.

Дослідження науковців є фундаментом для визначення напрямів розвитку інноваційних процесів в Україні та пріоритетних шляхів удосконалення методів податкового стимулювання інвестиційної активності інноваційного розвитку вітчизняних підприємств.

Доцільність переходу України на інноваційний шлях розвитку обґрунтував І. Кобушко [12]. Дослідженням питання фінансування інноваційної сфери в розвинених країнах займалася І. Власова [22], яка стверджує, що в умовах ринкової економіки на державу покладається функція стимулювання та впровадження в економіку досягнень науково-технічного прогресу, через механізм поповнення ринку інновацій і реалізацію стратегічних пріоритетів.

Сьогодні величина загальної суми витрат на інноваційний розвиток в Україні є досить низькою — щорічно витрачається менше 1% від внутрішнього валового продукту [32]. Для порівняння, у Європейському Союзі орієнтиром для визначення достатності фінансування інновацій є не менше 3% від ВВП країни. Окрім цього значна частина фінансових ресурсів, а саме 2/3 має бути залучено з підприємницького сектору [26]. Така невідповідність європейським стандартам гальмує інноваційний розвиток України та негативно впливає на конкурентоспроможність держави у світовому економічному просторі, наголошує В. Костюченко [27]. Необхідно запозичити досвід розвинутих країн Європи, Канади, США, яким характерна комбінована модель фінансового забезпечення, в тому числі податкове стимулювання, що становить однаковий обсяг фінансових ресурсів як з державних, так і з приватно-комерційних джерел [31]. Цим створюються належні умови впровадження нових ідей і підвищується конкурентоспроможність підприємств.

У своїй роботі Р. Желізняк визначає податкове стимулювання інноваційної діяльності підприємств як заходи податкового регулювання щодо надання податкових пільг підприємствам для спонукання їх здійснювати та нарощувати інноваційну діяльність, згідно відповідних(ої) програм(и) [19, 23].

Феоктистова Т. зазначає, що податкове стимулювання інноваційної діяльності передбачає комплекс різноманітних податкових інструментів, що включені до чинного податкового законодавства та розроблюються на перспективу [33].

Кушал І., Харьковська Ю. вважають, що податкове стимулювання інноваційної діяльності — це комплекс заходів, спрямованих на створення сприятливих умов щодо здійснення НДДКР та розвитку вітчизняних

підприємств, розширення діючих виробничих потужностей, активізацію інноваційної економіки, пошуків інвестиційного середовища, шляхом застосування податкових інструментів та механізмів [28].

Водночас недостатнє теоретичне обґрунтування процесу фінансового забезпечення модернізації економіки у кризових умовах, в тому числі податкового, не дозволяє ефективно впливати на перебіг інноваційних процесів та отримати очікуваних результатів. Наявність низки проблем в національній економіці актуалізує потребу у дослідженні особливостей фінансового регулювання інноваційного розвитку. Залишаються недостатньо дослідженими питання, зумовлені розумінням інституційних змін у механізмі фінансового забезпечення модернізації економіки на інноваційних засадах у сучасних умовах, а також — формуванням та реалізацією нових підходів, які забезпечували б якісний рівень його функціонування.

Аналіз робіт вітчизняних учених дає можливість дійти висновку про наявність в Україні значного потенціалу для забезпечення інноваційного розвитку економіки за умов підтримки й активних дій держави. Проте, варто зауважити, що на сьогодні проблема стимулювання інноваційного розвитку суб'єктів господарювання та економіки держави є комплексною і у контексті досягнення фінансової стабільності та зростання економіки України залишається актуальною.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає в узагальненні теоретичних підходів щодо податкових механізмів залучення інвесторів для фінансування інноваційної діяльності та розробка пропозицій з їх удосконалення у сучасних умовах невизначеності розвитку економіки. Проведення порівняльного аналізу досвіду державного регулювання процесів модернізації економіки на інноваційних засадах в країнах Європейського Союзу та підготовка пропозицій щодо їх реалізації в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Соціально-економічний розвиток країн ЄС у сучасних умовах посилення конфліктів та невизначеності вимагає нових підходів, які можуть забезпечити підвищення рівня їх конкурентоспроможності. Для підтримки та стимулювання економічного зростання національних економік необхідна політика, реалізація якої дозволить формувати сприятливі умови для інновацій і забезпечити впровадження нового виду бізнесу та розробку інноваційних рішень з використанням інформаційних технологій.

У Європейському Союзі велика увага приділяється інноваційній політиці, яка включає підтримку досліджень, стимулювання взаємодії між економікою та наукою, та реалізується через рамкові угоди. Серед країн Європейського Союзу країнами, які найбільш активно проводять інноваційну політику є Німеччина та Франція.

Взагалі, інноваційна політика Європейського Союзу акцентує увагу на праві інтелектуальної власності. Перші спроби Європейської Комісії врегулювати відносини, які

складаються в інноваційній сфері знайшли своє відображення у таких документах:

1995 р. — "Зелена книга з інноваційної політики";

1996 р. — "Перший план дій в області інновацій".

Ці документи затвердили необхідність створення дієвого законодавчого забезпечення охорони прав науковців. У "Зеленій книзі" інновації розглядаються як синонім, що позначає успішне виробництво, впровадження та експлуатацію нововведень в економічних та соціальних сферах [21].

2000 рік для Європейського Союзу увійшов в історію, як рік коли були чітко передбачено в якому напрямі потрібно активно рухатися суб'єктам інноваційної діяльності. У цьому році була ухвалена Лісабонська стратегія, яка дала поштовх процесу інституціоналізації економічної, інноваційної та соціальної політики. Однак ця стратегія не виконувалася протягом довгих п'яти років. А тому Рада Європи прийняла оновлену Лісабонську стратегію, яка акцентувала увагу безпосередньо на інноваційному розвитку країн ЄС. На основі Лісабонської стратегії було розроблено "Стратегію 2020", яка ставить акцент на постійному, не різкому соціальному зростанні ЄС [29].

Інноваційному розвитку присвячена стаття 130 договору про ЄС, яка підкреслює пріоритетну мету — досягнення науково-технологічної та інноваційної консолідації ЄС.

Незважаючи на законодавчі обмеження ЄС залишається однією з найбільш відкритих зон для інвестицій та з 2009 року проводить політику прямих іноземних інвестицій від імені всіх держав-членів. Наразі ЄС має найбільшу торговельну мережу з 41 торговою угодою, що охоплює 72 країни. Регламент (ЄС) 2019/452 створив основу для перевірки прямих іноземних інвестицій в ЄС (Рамковий регламент) і обговорив важливість цього нового законодавства з іноземними інвесторами [8].

Розвиток нових напрямків науки та передових технологій прискорюється на фоні невизначеності сучасного світу. Потенціал та ризики розвитку науки і технологій в теперішніх умовах, зокрема для досягнення Цілей сталого розвитку також обговорено на Багатосторонньому форумі ООН з науки, технологій та інновацій для сталого розвитку (Нью-Йорк, США, 5-6 травня 2022 р.). Там зазначається, що "хоча інноваційний шлях кожної країни є специфічним для її культури й економічних особливостей, є низка загальних системних механізмів і інноваційних політик, які можуть підтримувати сталий розвиток, особливо в країнах із середнім або низьким технологічним потенціалом. Просто модернізувати технологію за чинними траєкторіями недостатньо — необхідна цілісна національна науково-технічна та інноваційна політика" [29].

Прискорення розвитку науки та передових технологій в умовах сучасних глобальних викликів вимагає від країн не лише впровадження інноваційної політики, але й забезпечення належного фінансування та стимулювання інноваційної діяльності. У цьому контексті важливу роль відіграють фіскальні механізми, які сприяють залученню приватних інвестицій у наукові дослідження та розробки. Одним із таких механізмів є податкове стимулювання, що виступає потужним інструментом підтримки інноваційної активності та розвитку високо-технологічних галузей.

Рис. 1. Державні форми стимулювання інновацій

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [28, 32—33].

Податкові стимули — це складні інструменти фіскальної політики, які уряди застосовують з метою заохочення підприємств та економічної діяльності шляхом надання пільг певним суб'єктам господарювання. Вчені Кін і Мансур [11] зазначають, що податкові стимули включають не лише зниження податків, але й численні інші нестандартні податкові механізми, які застосовуються до певних платників податків або певних операцій. Вони включають зниження податків, надання податкових кредитів, відстрочку сплати податків та інші пільгові режими, спрямовані на заохочення певних видів економічної діяльності, таких як інвестиції, наукові дослідження та розробки.

Геншель та Зелькопф [9] також поділяють податкові стимули на численні відносні зниження податків, звільнення та преференції, спрямовані на певні види промисловості, регіони або інвестиції.

Податкові стимули можна згрупувати у два основні типи на основі методів надання преференцій: прямі та непрямі (рис. 1).

Прямі податкові стимули надаються відносно прибутку та включають звільнення, знижки та пільгові податкові ставки, які пропонуються інвесторам. Цей підхід перекладає державні субсидії безпосередньо на підприємства, таким чином збільшуючи очікуваний прибуток від технічних проєктів. Але прямі стимули не завжди є привабливими в ситуаціях, коли були невдачі у виконанні науково-дослідних робіт або коли потрібні постійні грошові надходження на етапах НДДКР [17]. З іншого боку, непрямі стимули на основі витрат переважно включають такі підходи, як відрахування, зарахування до оподаткованого прибутку, прискорена амортизація, інвестиційні компенсації та відстрочене оподаткування. Ці методи пропонують виняткову адаптивність і зосереджені на наданні стимулів до того, як відбудеться подія, зменшуючи фінансові обмеження під час процесу передачі знань [16].

У контексті науково-технічної політики податкові стимули та прямі заходи слід розглядати як взаємодоповнюючі інструменти, які підходять для різних цілей [5]. Європейська Комісія закликає держави-члени розробляти та впроваджувати збалансований комплекс заходів, що передбачає співіснування обох інструментів, які не виключають один одного. Справа в тому, що відносна важливість кожного інструменту в комплексі

заходів змінилася за останні роки, і в багатьох країнах прямі заходи все частіше замінюються податковими стимулами [14, 18].

У таблиці 1 порівнюються переваги та недоліки кожного інструменту з точки зору державної політики, маючи на увазі, що прямі заходи та податкові стимули являють собою різні способи державної підтримки приватних НДДКР; перші фінансують виконання приватних досліджень за допомогою субсидій, позик або грантів, тоді як другі компенсують витрати фірм за рахунок податкових кредитів або пільг на проведені дослідження.

Ефективність кожного інструменту має бути пов'язана з широкою політичною метою, яку він покликаний досягти. Прямим заходам надається перевага, коли обґрунтуванням державної підтримки НДДКР є те, що обсяг проведених досліджень не є оптимальним з точки зору суспільства [10]. На відміну від податкових стимулів, прямі заходи також можуть бути більш доречними для конкретних суб'єктів або технологічних галузей, коли існує потреба виправити слабкі сторони або розвинути сильні сторони [5]. З іншого боку, привабливість податкових стимулів зумовлена їх недискримінаційним характером з точки зору науково-технічних галузей або промислових секторів [15].

Фіскальні стимули все частіше використовуються для заохочення бізнес-досліджень, оскільки вони можуть підтримати широке коло фірм, включаючи малі та середні підприємства, залишаючи підприємствам максимум незалежності [6], а податкові кредити є основним інструментом впливу уряду на загальний рівень корпоративних НДДКР [2].

Прихильники податкових пільг стверджують, що вони можуть стати потужним стимулом для інвестицій в НДДКР шляхом зменшення витрат на науково-дослідні роботи для інноваційних фірм. Це може призвести до збільшення інвестицій в НДДКР, що в кінцевому підсумку сприятиме розробці нових продуктів, послуг і технологій та підвищенню конкурентоспроможності на ринку. Крім того, податкові стимули можуть допомогти підприємствам залучати та утримувати висококваліфікованих фахівців, що може посилити їхню інноваційну спроможність.

Однак не всі переконані в ефективності податкових стимулів. Деякі критики стверджують, що податкові пільги є нецільовими, не передбачають цілеспрямова-

ного підходу, можуть не забезпечити достатнього стимулу для фірм інвестувати в НДДКР, оскільки економія витрат може бути недостатньо значною, щоб компенсувати ризики та невизначеність, пов'язані з інноваційною діяльністю. Крім того, стверджують, що податкові стимули можуть призвести до "витіснення" приватних інвестицій в НДДКР, оскільки підприємства можуть вирішити покладатися на державну підтримку замість того, щоб інвестувати власні ресурси.

Аналіз літературних джерел показує, що податкові пільги та пряме державне фінансування на НДДКР можуть бути ефективними в короткостроковій перспективі. Зменшення податкового навантаження на НДДКР на 10% призводить до збільшення його обсягу щонайменше на 1%, і з'являється все більше робіт, що свідчать здатність грантів на НДДКР стимулювати інноваційну активність. Однак у довгостроковій перспективі ефективнішим є збільшення інвестування в людський капітал, наприклад, за рахунок розширення прийому до університетів на спеціальності STEM. Кваліфікована міграція також може мати значний вплив у короткостроковій перспективі. Хоча конкурентна та торговельна політика може мати скромніші переваги для інновацій оскільки вона є дешевою у фінансовому плані.

Дослідження показують, що податкові інструменти можуть зменшити фінансовий тягар для компаній, які інвестують у нові технології та інноваційні рішення. Отже, на основі літературних оглядів та практичних спостережень, можна стверджувати, що ефективна податкова політика є необхідною умовою для стимулювання інноваційної активності.

Країни Європейського Союзу застосовують такі основні форми податкового стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання:

- податковий кредит, який передбачає зменшення податку на прибуток у разі здійснення підприємством витрат на проведення матеріально-технічних досліджень;

- вирахування витрат на наукові дослідження та розробки і відповідне зменшення бази оподаткування податку на прибуток (так звані "податкові канікули");

- додаткову амортизацію основних засобів для інноваційних досліджень, що забезпечує зменшення бази оподаткування, а отже, податку на прибуток підприємств, що виконують інноваційні проекти;

- пільги зі сплати податку на додану вартість, мит, податку на доходи фізичних осіб, соціальних платежів тощо [13].

Таблиця 1. Переваги та недоліки податкових пільг порівняно з прямими заходами

	Переваги	Недоліки
Прямі заходи	— Найкраще підходить для заохочення проектів з високим ступенем ризику та для досягнення конкретних цілей політики; — Адекватні для цільової науково-дослідної діяльності з найбільшою розбіжністю між суспільною та приватною віддачею; — Конкуренція між фірмами гарантує, що державні ресурси спрямовуються на найкращі науково-дослідні проекти; — Можуть бути використані для цільової підтримки конкретних технологій або наукових галузей з метою подолання циклічного або галузевого спаду; — Заохочують співробітництво та передачу технологій; — Поліпшують контроль за бюджетом.	— Високі адміністративні витрати; — Адміністративно неможливо обробити велику кількість заявок; — Підприємства не можуть здійснювати науково-дослідні проекти, не схвалені для державного фінансування; — Тенденція до винагороди лобістів та бюрократів.
Податкові пільги	— Заохочення збільшення обсягів НДДКР у всьому спектрі фірм (але може використовуватися і для цільових груп фірм); — Приватний сектор може вирішувати, який спосіб інвестування є найбільш продуктивним; — Недискримінаційний характер з точки зору досліджень, технологічних галузей або промислових секторів; — Менший ризик невдач уряду у «вибірї переможців» (вибір неправильних науково-дослідницьких проектів); — Заохочення компаній до більш точного звітування про свої прибутки; — Уникнення незаконного привласнення коштів та пошуку ренти державними службовцями; — Уникнення авансового бюджету, оскільки підтримка здійснюється за рахунок втрачених податкових надходжень; — Нижчі адміністративні витрати на планування, розподіл та управління; — Найменш обтяжливий спосіб збільшення витрат на НДДКР у бізнесі.	— Поганий бюджетний контроль; — Більший ризик втрати «мертвого вантажу» (підтримка проектів, які все одно були б виконані); — Менша додаткова вартість у випадку дуже великих компаній; — Ризик того, що підприємства можуть перемаркувати інші види діяльності як НДДКР; — Уряд не є більш успішним, ніж приватний сектор у «вибірї переможців»; — Приватні компанії обирають проекти з НДДКР з найвищою приватною нормою прибутку; — Ризик того, що глобалізація НДДКР може призвести до скорочення ефекту від НДДКР на місцевому рівні для суспільства.

Джерело: сформовано на основі [1, 3, 4, 7, 8].

- зв'язок надання пільг з урахуванням пріоритетності виконуваних проектів;

- пільгове оподаткування прибутку, отриманого в результаті використання патентів, ліцензій, ноу-хау та інших нематеріальних активів, що входять до складу інтелектуальної власності;

- зниження ставок податку на прибуток для замовних та спільних науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт [19].

Головною метою інноваційної політики Євросоюзу є прискорення та спрощення процесів реалізації результатів наукових досліджень у готових продуктах на національному і наднаціональному рівнях, а також сприяння поширенню інновацій.

У Європейському Союзі крім загального законодавства існує і національне законодавство кожної з країн, а отже кожна з країн-учасниць може будувати свою стратегію інноваційного розвитку, але вона не повинна суперечити загальним нормам. Так, наприклад, структурна політика Франції орієнтована на диференційовану підтримку державою окремих галузей промисловості. Зміни відбуваються за рахунок створення сприятливого клімату для інвесторів, які залучають кошти у розвиток інтелектуального потенціалу Франції.

Аналіз досвіду країн Європейського Союзу дає змогу стверджувати про різноманітність податкового інстру-

Таблиця 2. Досвід країн ЄС у використанні податкових стимулів інноваційної діяльності

№ п/п	Країна	Податкові стимули								
		Прискорена амортизація активів для досліджень і розробок	Стимули щодо утримання податку на прибуток	Знижені/преференційні податкові ставки	Податкова пільга	Податкові кредити	Податкове вирахування (включаючи супервирахування)	Звільнення від сплати податків	Податкові канікули	Відшкодування ПДВ
1.	Австрія					+				
2.	Бельгія	+	+	+		+	+	+		+
3.	Данія	+			+	+	+			
4.	Ірландія	+		+		+	+			
5.	Іспанія	+				+		+		
6.	Італія					+	+			
7.	Кіпр						+	+		
8.	Литва	+		+			+			
9.	Люксембург	+		+		+		+		
10.	Нідерланди	+	+	+		+	+			
11.	Німеччина					+				
12.	Польща			+	+	+	+	+		
13.	Португалія					+	+			
14.	Румунія	+					+	+		
15.	Словацька Республіка					+	+			
16.	Словенія						+			
17.	Угорщина	+		+	+	+	+	+	+	
18.	Фінляндія						+			
19.	Франція	+		+		+			+	
20.	Чехія						+	+	+	
21.	Швеція							+		
Кількість країн ЄС у яких використовується певний податковий стимул		10	2	8	3	14	15	9	3	1
										x

* в звіті відсутня інформація щодо Болгарії, Хорватії, Естонії, Латвії та Мальти.
Джерело: сформовано на основі [24].

ментарію впливу та підтримки інноваційної діяльності підприємств у світовій практиці (табл. 2).

Інструментами стимулювання, які набули найбільшого поширення, є податкове вирахування (включаючи супервирахування) (застосовується у 15 країнах Європейського Союзу), пільги з податку на прибуток у вигляді податкового кредиту (застосовується 14 країн) та прискорена амортизація для активів (застосовується у 10 країнах).

Найменш популярними податковими заходами є відшкодування ПДВ та стимули щодо утримання податку на прибуток, які застосовуються відповідно в Бельгії та у Бельгії й Нідерландах.

Лідерами за кількістю впроваджених податкових стимулів інноваційної діяльності серед країн ЄС є Бельгія та Угорщина у яких представлено 7 з 9 заходів. Окрім цього дані країни активно використовують фінансування в рамках програми "Горизонт Європа", що є основною програмою Європейського Союзу для фінансування наукових досліджень і інновацій.

Згідно рейтингу глобального індексу інновацій (Global Innovation Index, GII), який оцінює інноваційний потенціал і результати країн на основі ряду показників, що охоплюють різні аспекти інноваційної діяльності у 2023 р. перше місце серед країн ЄС займала Швеція. З

2016 р. країна займає третє місце серед країн ОЕСР за витратами на дослідження та розробки. У 2023 р. витрати Швеції на інновації та дослідження у різних секторах досягли приблизно 160 млрд крон (приблизно 15 млрд доларів США), що становило близько 3,3% ВВП [24].

Для підтримки та стимулювання інвестицій у цю сферу Швеція запровадила кілька податкових стимулів. Одним з основних інструментів є зменшення соціальних внесків для працівників, зайнятих у дослідженнях. Це зменшення дало змогу підприємствам зменшити витрати на персонал, залучаючи більше спеціалістів у цю галузь. З 2024 р. максимальне зменшення соціальних внесків для групи компаній складає 3 000 000 шведських крон на місяць. Крім того, Швеція впровадила пільговий податковий режим для експатів, що включає 25% податкову знижку для іноземних фахівців з науковим та технічним фоном. Ця пільга дозволяє залучати ключових спеціалістів, які мають унікальні навички, необхідні для розвитку інновацій.

Швеція є лідером у розвитку сталих технологій. Основними напрямками інновацій в країні за останні роки є екологічні технології, які допомагають впроваджувати екологічно чисті матеріали та енергетично ефективні рішення, включаючи 100% відновлювальну енергію в

своїх операціях. Важливим напрямом інноваційної діяльності є мобільні технології, медичні дослідження, технології очищення води та виробництво електромобілів та автономних транспортних засобів тощо.

Ці напрями інноваційної діяльності свідчать про сильну орієнтацію Швеції на технологічний прогрес і сталий розвиток, а також про її здатність бути одним з провідних центрів інновацій у світі.

Варто приділити увагу моделі інвестування інновацій однієї з найбільших економік Європи — Німеччині. Країна посідає 10 місце за глобальним індексом інновацій. Німеччина станом на 2021 р. витратила 3,17% свого ВВП на дослідження та інновації в порівнянні з 2,19% в середньому по ЄС. Водночас стратегією інноваційного розвитку Німеччини передбачається збільшення інвестування досліджень та інновацій до 3,5% [24].

У Німеччині існує кілька податкових пільг для компаній, які займаються науково-дослідними і дослідно-конструкторськими розробками — податкові кредити, податкові знижки, пільги на зарплату та на майнові права [20].

Сукупно уряд і бізнес проінвестували в інновації у 2023 р. 121 млрд євро, що становить 3,13% від ВВП [24]. Пріоритетними напрямками для забезпечення лідируючих позицій у стратегії інноваційного розвитку визначено: дослідження водню, квантові обчислення та штучний інтелект. За цими напрямками Німеччина має вагомі результати — це відкриття у 2021 р. першого в Європі повністю оцифрованого заводу чіпів, та запуск першого в Європі квантового комп'ютера. Вважаємо, що Німеччина демонструє відкритість для інновацій [30].

Франція має унікальну систему податкового стимулювання інновацій, яка виділяє її серед інших країн ЄС. Основною особливістю є кредит податку на дослідження та розробки (*Credit d'Impôt Recherche, CIR*). Цей механізм дозволяє компаніям знижувати податкові зобов'язання на 30% витрат, пов'язаних з дослідженнями та розробками, до 100 млн євро, і на 5% для витрат понад цю суму. Крім того, Франція впровадила пільги для малих і середніх підприємств, які займаються інноваціями, надаючи їм додаткові фінансові ресурси для розвитку нових технологій [24].

Також країна підтримує інвестиції в екологічні технології, що включає податкові знижки на проекти, спрямовані на зменшення викидів вуглецю. У 2023 р. французький уряд продовжував підтримувати інноваційні проекти, пропонуючи близько 6 млрд євро на ці цілі, що включає збільшення фінансування для стартапів та інноваційних компаній. Завдяки цим заходам, Франція прагне стати європейським лідером у сфері інновацій, створюючи сприятливе середовище для підприємництва та технологічних розробок.

Вирізняються серед країн ЄС Нідерланди своїми податковими стимулами в інновації, що сприяють підтримці досліджень та розробок. Основним елементом цієї системи є податковий кредит на дослідження та розвиток (*WBSO*), який дозволяє підприємствам знижувати податкові зобов'язання на витрати, пов'язані з інноваційною діяльністю. Цей механізм покриває не лише витрати на заробітну плату дослідників, а й витрати на обладнання, що сприяє збільшенню інвестицій в інновації.

Крім того, Нідерланди пропонують пільгову ставку корпоративного податку для малих та середніх підприємств, що займаються інноваційною діяльністю. Це дозволяє підприємствам зменшувати фінансовий тягар і стимулює їх до активніших інвестицій в нові технології.

У 2023 р. уряд Нідерландів запланував витрати на інновації у розмірі близько 1,5 млрд євро, з акцентом на підтримку сталого розвитку та екологічних технологій. Країна також активно підтримує стартапи через різноманітні програми фінансування, які включають державні гранти та субсидії, що робить країну привабливою для іноземних інвесторів і підприємців. У 2023 р. Нідерланди продовжують активно інвестувати в інновації, займаючи четверте місце у Європі за рейтингом інновацій. Витрати на інновації в країні становлять приблизно 2,1% від ВВП, що є одним з найвищих показників у ЄС.

Ця комплексна політика сприяє не лише зростанню інноваційного потенціалу, але й зміцненню економіки країни в цілому, дозволяючи Нідерландам утримувати конкурентні позиції на європейській та світовій арені.

Порівняльний аналіз моделей інноваційної політики в країнах ЄС дозволив виявити кілька підходів до стимулювання інноваційного розвитку. Умовно їх можна поділити на централізовану та децентралізовану моделі. Централізована модель, характерна для Франції та Німеччини та передбачає активну участь держави у фінансуванні та регулюванні інновацій, зокрема через прямі субсидії та гранти на наукові дослідження. Децентралізована модель, наприклад у Швеції та Нідерландах, робить акцент на приватні інвестиції та створення сприятливого середовища для бізнесу через податкові стимули.

Водночас у багатьох країнах поєднуються обидва підходи, що дозволяє зберігати гнучкість інноваційної політики. Наприклад, у Нідерландах активно використовують податкові пільги для інноваційних підприємств, але також існує сильна підтримка через державні дослідницькі програми. Такий підхід допомагає країнам адаптувати політику до власних потреб та економічних умов, що особливо важливо в умовах глобальної невизначеності.

Однак, що на даному етапі розвитку інноваційна політика країн Європейського Союзу стикається з низкою викликів і ризиків, які можуть вплинути на ефективність її реалізації. По-перше, це нерівномірний рівень розвитку інноваційної інфраструктури в різних країнах-членах. Наприклад, країни Західної Європи мають значно розвиненішу науково-технічну базу та фінансові ресурси порівняно з країнами Центральної та Східної Європи. Це може призвести до збільшення розриву в інноваційному потенціалі та створення "інноваційної нерівності" в межах самого ЄС.

Другий важливий виклик — це конкуренція на глобальному рівні, зокрема з такими країнами, як США та Китай, які інвестують значні ресурси в розвиток інноваційних технологій. Європейським компаніям та стартапам важко змагатися за глобальне лідерство через обмежені можливості масштабування та отримання інвестицій.

Також є ризики, пов'язані з регуляторними бар'єрами та бюрократичними перешкодами. ЄС має склад-

ну систему регулювання, яка може уповільнювати запуск нових технологій та їх впровадження у виробничі процеси. Інший ризик — недостатня координація між національними політиками та європейськими ініціативами. Відсутність синхронізації може призводити до дублювання зусиль і нераціонального використання ресурсів.

Окремо, вважаємо, слід виділити ризик ескалації воєнних дій на глобальній арені, що може теж вплинути на інноваційну політику країн ЄС, оскільки нестабільність і невизначеність можуть призвести до скорочення інвестицій у дослідження та розвиток. Підприємства можуть перенаправити свої ресурси на забезпечення безпеки, що зменшить фінансування інноваційних проектів. Окрім того, країни можуть збільшити військові витрати, зменшуючи таким чином бюджетні асигнування на програми підтримки інновацій. Отже, це може спричинити комплексний негативний вплив на інноваційну політику країн ЄС внаслідок зміни пріоритетів інвестування та стратегічного планування у сфері розвитку нових технологій.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У дослідженні розглянуто важливість податкових стимулів у інвестуванні інноваційної діяльності. Встановлено, що успішне застосування цих інструментів може значно сприяти інвестиціям у наукові дослідження та розробки, що в свою чергу підвищує конкурентоспроможність підприємств і національної економіки в цілому.

Аналіз переваг та недоліків кожного з інструментів свідчить про те, що прямі заходи найкраще підходять для специфічних цілей політики та проектів з високим ступенем ризику, тоді як податкові стимули забезпечують більш широкий доступ до фінансування для різних типів підприємств, включаючи малий та середній бізнес. Обидва підходи мають свої сильні та слабкі сторони, які слід враховувати при формуванні державної політики.

Країни Європейського Союзу демонструють різноманітність у використанні податкових стимулів для підтримки інноваційної діяльності, зокрема, шляхом введення податкових кредитів, амортизаційних пільг та інших форм підтримки. Лідерами в цій сфері є Бельгія та Угорщина, що використовують широкий спектр інструментів стимулювання.

Крім того, необхідно звернути увагу на приклад Швеції, яка активно впроваджує податкові стимули для підтримки досліджень у сфері сталих технологій, що підкреслює важливість інтеграції інноваційних стратегій у загальну економічну політику.

Таким чином, комплексний підхід, що включає як податкові стимули, так і прямі заходи, є ключовим для досягнення довгострокових цілей у сфері наукових досліджень та інновацій, сприяючи зростанню економіки і підвищенню якості життя в країнах Європейського Союзу.

Доцільним є поглиблене вивчення досвіду країн ЄС щодо податкових стимулів інноваційної діяльності, що дасть змогу виявити нові можливості для інтеграції України в європейський простір. Вивчення ефективності

імплементції європейських практик допоможе зрозуміти, які з них є найбільш успішними та які потребують корекції перед їх впровадженням в нашій країні.

Важливими кроками для імплементції досвіду ЄС є встановлення взаємозв'язків між українськими та європейськими організаціями з метою обміну досвідом та кращими практиками. Доцільним також є гармонізація українського законодавства з європейськими нормами для створення сприятливого середовища для інноваційної діяльності. Також суттєвим чинником є фінансове забезпечення, яке повинно включати як державну підтримку у вигляді податкових пільг та інших інструментів, заохочення приватного сектору до участі в проєктах, так і залучення фінансових інструментів ЄС, таких як гранти та програми співпраці, для підтримки ініціатив у сфері інноваційного підприємництва.

Загалом, інтеграція досвіду податкового стимулювання інноваційної діяльності ЄС в Україну може стати важливим кроком на шляху до підвищення життєвого рівня населення та забезпечення економічної безпеки країни.

Література:

1. Adao Carvalho. Why are tax incentives increasingly used to promote private R&D? JOUR. 2011. URL: <https://www.researchgate.net/publication/241753926>. (Accessed 20 Oct 2024).
2. Atkinson, R. D. Expanding the R&E tax credit to drive innovation, competitiveness and prosperity. The Journal of Technology Transfer. 2007. № 32 (6). pp. 617 — 628.
3. Becker, B. & N. Pain. What Determines Industrial R&D Expenditure in the UK? The Manchester School. 2008. № 76 (1). pp. 66 — 87.
4. Carvalho, A. 'Investigacao e Desenvolvimento Empresarial: Investir no Futuro.' In: Branco, M., M. Carvalho & M. Rego (eds.), Economia com Compromisso — Ensaio em. 2006.
5. CREST. Third report on the implementation of the open method of coordination in favour of the 3% objective (Rapport du CREST sur la mise en oeuvre de la methode ouverte de coordination en faveur de l'objectif des 3%). Brussels: European Commission. 2004.
6. European Commission. Benchmarking Enterprise Policy, Results from the 2002 Scoreboard. Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship, and SMEs. 2003.
7. European Commission. CREST 2006: Enhancing innovation through European cooperation. Retrieved from <https://nepis.epa.gov/Exe/ZyPURL.cgi?Dockey=P100102E.TXT> (Accessed 20 Oct 2024).
8. Gasparyniene L., Klietstik T., Sivickiene R., Remeikiene, R., & Endrijaitis, M. Impact of Foreign Direct Investment on Tax Revenue: The Case of the European Union. Journal of Competitiveness. 14 (1). (2022). pp. 43 — 60.
9. Genschel, P. & Seelkopf, L. Did They Learn to Tax? Taxation Trends Outside the OECD. Review of International Political Economy. 2016. № 23 (2). 316 — 344. DOI: 10.1080/09692290.2016.1174723.
10. Guellec, D., & Van Pottelsberghe de la Potterie, B. The impact of public R&D expenditure on business R&D.

Economics of Innovation and New Technology. 2003. 12(3). Pp. 225—243. DOI: 10.1080/10438590290004555

11. Keen, M., and M. Mansour. Revenue Mobilization in Sub-Saharan Africa: Challenges from Globalization I-Trade Reform. *Development Policy Review*. 2010. Vol. 28. No. 5. pp. 553-71.

12. Kobushko I. M., Huseynova E. I. Ways to improve the financing of innovative development in Ukraine using international experience. *Marketing and innovation management*. 2011. No 2. pp. 124—130.

13. Lunina I.O., Bilousova O.S., Bulana O.O. Biudzhethno-podatkovye stymuliuvannia innovatsiinoi diialnosti v Ukraini. *Ekonomika i prohnozuvannia*. No. 1. 2016. pp. 41—56.

14. OECD Employment Outlook 2008. Paris: OECD. DOI: 10.1787/empl_outlook-2008-en.

15. OECD. Trade and Innovation: Synthesis Report. OECD Trade Policy Working Paper. 2008. No. 135. Organisation for Economic Co-operation and Development. DOI: 10.1787/9789264097490-en

16. Quan, C., Wang, C.-H., & Huang, S.-Z. Effects of organizational innovation and technological innovation capabilities on firm performance: Evidence from firms in China's Pearl River Delta. *Asia Pacific Business Review*. 2019. 26. Pp. 1—25. DOI: 10.1080/13602381-2019.1592339.

17. Sun, W., Tsai, S.-B., Wang, Z., Zhao, Y., & Chen, Q. An empirical study on entrepreneurial orientation, absorptive capacity, and SMEs' innovation performance: A sustainable perspective. *Sustainability*. 2018. 10(2). 314. DOI: 10.3390/su10020314.

18. Veltri, G. A., Carluccio, M., & Sanzo, A. R&D tax incentives as an alternative to targeted R&D subsidies. In *R&D Tax Incentives*. 2009. pp. 1—28. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/24703505>. (Accessed 20 Oct 2024).

19. Алексеев І., Желізняк Р. Європейський досвід податкового стимулювання інноваційної діяльності. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Економіка. 2012. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/14096/1/3_7-16_Vis_725_Ekonomika.pdf. (Accessed 20 Oct 2024).

20. Бандура З., Голубецький П. Інноваційна діяльність в постіндустріальній економіці та її стимулювання механізмом податкових важелів. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 2. С. 143—155. DOI: 10.35774/visnyk-2023.02.144

21. Бочарова Н. Розвиток інноваційної та науково-технічної політики Європейського Союзу в умовах реалізації нового циклу Лісабонської стратегії економічного зростання і зайнятості. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2009. № 1. С. 46—60.

22. Діба М.І., Юркевич А.Н., Майорова Т.В., Власова І.В. та ін. *Фінансове забезпечення інноваційного розвитку України: монографія*. КНЕУ. Київ, 2013. 425 с.

23. Желізняк Р.Й. Податкове стимулювання інноваційної діяльності підприємств: дис. канд. екон. наук: 08.00.08. Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2015. 225 с.

24. Звіт "EY Worldwide R&D Incentives Reference Guide". 2024. URL: <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/services/tax/docu->

[ments/en-gl-r-and-d-03-oct-2024.pdf](https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/services/tax/docu-ments/en-gl-r-and-d-03-oct-2024.pdf). (Accessed 20 Oct 2024).

25. Звіт "The Future of Growth Report". 2024. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-growth-report/>. (Accessed 20 Oct 2024).

26. Колодяжна І.В., Борблік К.Е. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Вип. 9. С. 448—453.

27. Костюченко В.М. Джерела фінансування інноваційного розвитку суб'єктів підприємництва в Україні: правовий аспект. *Міжнародний збірник наукових праць*. Випуск 2 (17). 2010. С. 161—167.

28. Кушал І.М., Харьковська Ю.О. Практичні аспекти податкового стимулювання інноваційної діяльності підприємств розвиненими країнами світу. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. No 6 (270). 2021. С. 22—27.

29. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2021 році: науково-аналітична доповідь. Т. В. Писаренко, Т. К. Куранда та ін. Київ: УкрІНТЕІ. 2022. 93 с.

30. Гук О.В., Шендерівська Л.П., Мохонько Г.А. "Інвестування інноваційної діяльності". 2022. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/I_10_48724448.pdf. (Accessed 20 Oct 2024).

31. Осьмірко І. В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку: поняття, структура та принципи функціонування. *Бізнес Інформ*. 2012. No 7. С. 47—49.

32. Помилуйко Є. О. Структуризація фінансового забезпечення інноваційного розвитку України. *Збірник наукових праць Державного податкового університету* (1). 2023. С. 161—187. <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1.2022.161-187>

33. Феоктистова Т. Зарубіжний досвід податкового стимулювання інновацій. *Світ фінансів*. 2011. Вип. 1. С. 220—226.

References:

1. Carvalho, A. (2011), "Why are tax incentives increasingly used to promote private R&D?", *JOUR*, available at: <https://www.researchgate.net/publication/241753926> (Accessed 20 Oct 2024).

2. Atkinson, R. D. (2007), "Expanding the R&E tax credit to drive innovation, competitiveness and prosperity", *The Journal of Technology Transfer*, vol. 32 (6), pp. 617—628.

3. Becker, B. and N. Pain (2008), "What Determines Industrial R&D Expenditure in the UK?", *The Manchester School*, vol. 76(1), pp. 66—87.

4. Carvalho, A. (2006), "Business Research and Development: Investing in the Future", *Economia com Compromisso — Ensaios em Memória de Jose Dias Sena*, Capitulo, vol. 4, pp. 199—214

5. CREST (2004), "Third report on the implementation of the open method of coordination in favour of the 3% objective (Rapport du CREST sur la mise en oeuvre de la methode ouverte de coordination en faveur de l'objectif des 3%)", European Commission, Brussels.

6. European Commission. (2003), "Benchmarking Enterprise Policy, Results from the 2002 Scoreboard", Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship, and SMEs.

7. European Commission. (2006), "Enhancing innovation through European cooperation", CREST, available at: <https://nepis.epa.gov/Exe/ZyPURL.cgi?Dockey=P100102E.TXT>. (Accessed 20 Oct 2024).
8. Gaspareniene L., Klietis T., Sivickiene R., Reikiene, R. and Endrijaitis, M. (2022). "Impact of Foreign Direct Investment on Tax Revenue: The Case of the European Union", *Journal of Competitiveness*, vol. 14 (1), pp. 43—60.
9. Genschel, P. and Seelkopf, L. (2016), "Did They Learn to Tax? Taxation Trends Outside the OECD", *Review of International Political Economy*, vol. 23 (2), pp. 316—344, available at: <https://doi.org/10.1080/09692290-2016.1174723>, (Accessed 20 Oct 2024).
10. Guellec, D., Van Pottelsberghe de la Potterie, B. (2003), "The impact of public R&D expenditure on business R&D", *Economics of Innovation and New Technology*, vol. 12 (3), pp. 225—243, available at: <https://doi.org/10.1080/10438590290004555>. (Accessed 20 Oct 2024).
11. Keen, M., and Mansour, M. (2010), "Revenue Mobilization in Sub-Saharan Africa: Challenges from Globalization I-Trade Reform," *Development Policy Review*, Vol. 28, No. 5, pp. 553-71.
12. Kobushko I. M. and Huseynova E. I. (2011), "Ways to improve the financing of innovative development in Ukraine using international experience", *Marketing and innovation management*, vol. 2, pp. 124—130.
13. Lunina I.O., Bilousova O.S. and Bulana O.O. (2016), "Budget and tax stimulation of innovative activity in Ukraine", *Ekonomika i prohozuvannia*, vol. 1, pp. 41—56.
14. OECD (2008), *OECD Employment Outlook 2008*, OECD Publishing, Paris, available at: https://doi.org/10.1787/empl_outlook-2008-en. (Accessed 20 Oct 2024).
15. OECD. (2008), "Trade and Innovation: Synthesis Report. OECD Trade Policy Working Paper", Organisation for Economic Co-operation and Development, No. 135, available at: <https://doi.org/10.1787/9789264097490-en>. (Accessed 20 Oct 2024).
16. Quan, C., Wang, C.-H., & Huang, S.-Z. (2019), "Effects of organizational innovation and technological innovation capabilities on firm performance: Evidence from firms in China's Pearl River Delta", *Asia Pacific Business Review*, vol. 26, pp. 1-25, available at: <https://doi.org/10.1080/13602381.2019.1592339>. (Accessed 20 Oct 2024).
17. Sun, W., Tsai, S.-B., Wang, Z., Zhao, Y., & Chen, Q. (2018), "An empirical study on entrepreneurial orientation, absorptive capacity, and SMEs' innovation performance: A sustainable perspective", *Sustainability*, vol. 10 (2), 314 p., available at: <https://doi.org/10.3390/su10020314>. (Accessed 20 Oct 2024).
18. Veltri, G. A., Carluccio, M., & Sanzo, A. (2009), "R&D tax incentives as an alternative to targeted R&D subsidies", *R&D Tax Incentives*, pp. 1-28, available at: <https://www.researchgate.net/publication/24703505>. (Accessed 20 Oct 2024).
19. Alekseev, I. and Zheleznyak, R. (2012), "European Experience of Tax Incentives for Innovative Activity", *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic": Economics*, available at: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/14096/1/3_7-16_Vis_725_Ekonomika.pdf. (Accessed 20 Oct 2024).
20. Bandura, Z., and Holubetskyi, P. (2023), "Innovative Activities in the Post-Industrial Economy and Their Stimulation through Tax Mechanisms", *Bulletin of Economics*, vol. 2, pp. 143—155. <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.02.144>.
21. Bocharova, N. (2009), "Development of the Innovation and Scientific-Technical Policy of the European Union in the Context of Implementing the New Cycle of the Lisbon Strategy for Economic Growth and Employment", *Theory and Practice of Intellectual Property*, vol. 1, pp. 46—60.
22. Diba, M.I., Yurkevych, A.N., Mayorova, T.V. and Vlasova, I.V. (2013), *Finansove zabezpechennia innovatsijnoho rozvytku Ukrainy* [Financial Provision for Innovative Development of Ukraine], KNEU, Kyiv, Ukraine.
23. Zheleznyak, R.Y. (2015), "Tax Incentives for Innovative Activity of Enterprises", Ph.D. Thesis, Economy, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine.
24. EY (2024), "EY Worldwide R&D Incentives Reference Guide", available at: <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/services/tax/documents/en-gl-r-and-d-03-oct-2024.pdf> (Accessed 20 Oct 2024).
25. World Economic Forum (2024), "The Future of Growth Report", available at: <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-growth-report/>. (Accessed 20 Oct 2024).
26. Kolodyazhna, I.V. and Borblik, K.E. (2017), "Sources of Financing Innovative Activities of Enterprises in Ukraine", *Economy and Management of Enterprises*, vol. 9, pp. 448—453.
27. Kostyuchenko, V.M. (2010), "Sources of Financing Innovative Development of Business Entities in Ukraine: Legal Aspect", *International Collection of Scientific Papers*, vol. 2 (17), pp. 161—167.
28. Kushal, I.M. and Kharkovska, Yu.O. (2021), "Practical Aspects of Tax Incentives for Innovative Activities of Enterprises in Developed Countries", *Bulletin of the East Ukrainian National University named after Volodymyr Dahl*, vol. 6, pp. 22—27.
29. Pisarenko, T.V. and Kuranda, T.K., (2022), *Naukova ta nauково-tekhnichna diial'nist' v Ukraini u 2021 rotsi: nauково-analitychna dopovid'* [Scientific and Scientific-Technical Activities in Ukraine in 2021, Scientific and Analytical Report], UkrINTIEL, Kyiv, Ukraine.
30. Huk, O.V., Shenderivska, L.P. and Mokhonko, H.A. (2022), "Investing in Innovative Activities", available at: https://duikt.edu.ua/uploads/I_10_48724448.pdf. (Accessed 20 Oct 2024).
31. Osmirko, I.V. (2012), "System of Financial Provision for Innovative Development: Concept, Structure, and Principles of Functioning", *Business Inform*, vol. 7, pp. 47—49.
32. Pomylyuk, Ye.O. (2023). "Structuring the Financial Provision for Innovative Development of Ukraine", *Collection of Scientific Works of the State Tax University*, vol. 1, pp. 161—187 <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1.2022.161-187>.
33. Feoktyistova, T. (2011), "Foreign Experience of Tax Incentives for Innovation", *World of Finance*, vol. 1, pp. 220—226.

Стаття надійшла до редакції 28.10.2024 р.